

اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر انتخاب مقاصد گردشگری کشاورزی تحلیل سلسله مراتبی فازی

کوروش اکبرنژاد و محمد آقاپورصباغی^۱
aghapoor@ut.ac.ir

چکیده

توسعه گردشگری کشاورزی و تلاش در جهت رونق آن از جمله راهکارهای دولت در سال‌های اخیر در جهت مقابله با مسائل بخش روستایی و توسعه آن می‌باشد. در مطالعه حاضر به اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر انتخاب مقاصد گردشگری کشاورزی در استان خوزستان پرداخته شده است. در این تحقیق که در سال ۱۳۹۵ انجام شده است از تحلیل سلسله مراتبی فازی بهره گرفته شده است. جامعه آماری این تحقیق ۲۱ کارشناس سازمان میراث فرهنگی و جهاد کشاورزی استان می‌باشد. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که وجود جاذبه‌های کشاورزی و وجود زیرساخت‌های مناسب در بخش گردشگری مهم‌ترین عوامل در جذب گردشگران بخش کشاورزی است. همچنین روستاهای تکاب، شیوند و لیوس بیشترین پتانسیل را در جذب توریسم کشاورزی دارند. فراهم نمودن شرایطی در جهت امکان بهره‌برداری از جاذبه‌ها در طول سال، فراهم نمودن شرایط شرکت گردشگران در فعالیتهای کشاورزی و دام‌پروری، گسترش هتل‌ها و اقامتگاه‌های روستایی، توسعه مراکز تفریحی در روستاهای هدف، از جمله راهکارهای توسعه این صنعت در بخش کشاورزی استان می‌باشد.

طبقه بندی JEL : R58، Q16، L83

کلمات کلیدی: گردشگری، روستا، استان خوزستان

^۱ به ترتیب دانشجو کارشناسی ارشد و استادیار گروه مدیریت کشاورزی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر.

مقدمه

در قرن بیستم، گردشگری به یکی از بزرگ‌ترین صنایع در جهان تبدیل شده است که به دلیل قابلیت ایجاد درآمد، ارزآوری و شغل، برای اقتصاد بسیاری از جوامع در سراسر دنیا مفید بوده است (انیل، ۲۰۰۲). اهمیت گردشگری از یک سو به علت اثرات اقتصادی آن بوده و از سوی دیگر به دلیل اثرات فرهنگی و اجتماعی آن است. گردشگری فعالیتی است که اغلب کشورها به لحاظ موقعیت مکانی خود میتوانند از این مزیت بهره ببرند (سجادی و احمدی، ۱۳۹۲). صنعت گردشگری جهان تقریباً صد میلیون شغل در جهان ایجاد کرده است که عمدتاً شامل کسب و کارهای کوچک یا متوسط هستند. در سال ۲۰۱۴، تعداد گردشگران در سراسر جهان بالغ بر ۱۱۳۵ میلیون نفر بوده است. این حجم از گردشگری ۱۲۴۵ میلیارد دلار به طور مستقیم وارد چرخه اقتصادی جهان کرده است (نعمت الهی، ۱۳۹۵). گردشگری اشکال مختلفی دارد که اکنون شکل نوین و خاصی از آن تحت عنوان گردشگری کشاورزی، باهدف ایجاد درآمد پایدار برای مناطق روستایی به عنوان ابزاری جهت توسعه اقتصادی و اجتماعی گسترش یافته است (نعمت الهی، ۱۳۹۵). اکثر کشورهای جهان این نوع گردشگری را به عنوان راهبردی نوین برای توسعه اجتماعی - اقتصادی، احیا و بازسازی نواحی روستایی مدنظر قرار داده‌اند (سو، ۲۰۱۱). این امر به ویژه در کشورها و مناطقی که گزینه‌های محدودی برای توسعه دارند، بیشتر مورد توجه قرار گرفته است (کریمی، ۱۳۹۴). تنوع آب و هوایی و چهار فصل بودن طبیعت کشور و مستعد بودن کلیه مناطق برای تولید محصولات کشاورزی عامل مؤثری است که می‌تواند گردشگری کشاورزی را توسعه دهد. روستاهای کشور، محصولات متنوع و متفاوت از هم تولید می‌کنند. مراسم خاص و مرتبط با کاشت و برداشت محصول در مناطق مختلف به شیوه‌های گوناگون برگزار می‌شود و به تبع آن فرهنگ، رسوم و صنایع دستی ویژه‌ای در هر یک از روستاها می‌توان یافت. این تنوع می‌تواند در گسترش و تقویت گردشگری کشاورزی در کشور بسیار مؤثر باشد (لطیفی و همکاران، ۱۳۹۲). اهمیت این نوع گردشگری در فرایند توسعه روستایی نظر بسیاری از اندیشمندان علوم مختلف را به خود جلب کرده است.

کوشیچ و همکاران در سال ۲۰۱۵ در تحلیل و آنالیز شرایط توسعه این نوع گردشگری در کشور صربستان نشان می‌دهند که بهبود کیفیت امکانات محل اقامت، آموزش مردم، بهبود کیفیت خدمات در گردشگری و افزایش تبلیغات داخلی و خارجی مهم‌ترین عوامل در جهت توسعه گردشگری کشاورزی می‌باشند. باربیری در سال ۲۰۱۳ در مطالعه تفاوت‌های گردشگری کشاورزی و سایر انواع گردشگری بر مزیای آن در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی برای مزارع و کشاورزان اشاره کرده و نشان می‌دهد که گردشگری کشاورزی باعث افزایش منافع و سود مزارع، ایجاد شغل و حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی می‌گردد. مطالعه حمزه و همکاران در سال ۲۰۱۲ در کشور

مالزی نشان می‌دهد که گردشگری کشاورزی به توانمندسازی اجتماعی، به تقویت و توسعه مهارت‌های اجتماعی، به افزایش سطوح درآمد و اشتغال کمک می‌کند. در مطالعه همیلپوکرا در سال ۲۰۱۲ تأکید شده است که گردشگری کشاورزی در منطقه کارناتا کای هند، علاوه بر این که درآمد کشاورزان را افزایش داده است به آموزش گردشگران و مردم جوامع محلی در زمینه کشاورزی پایدار هم کمک کرده است. مطالعه تئو و باربیری در سال ۲۰۱۲ در ایالت میسوری آمریکا نشان می‌دهد که این نوع گردشگری موجب استفاده موثر از منابع، ترویج تولید محصولات کشاورزی و بهبود بهره‌وری استفاده از زمین در مناطق روستایی می‌شود. کوماریو و همکاران در سال ۲۰۱۰ در بررسی وضعیت گردشگری کشاورزی در کشور هند نشان می‌دهند که پنج شاخص ارزش زیست‌محیطی، جذابیت اکوتوریسم، تنوع اکوتوریسم، توزیع حیات‌وحش و ظرفیت تحمل زیست‌محیطی از عوامل مؤثر بر گسترش این نوع گردشگری در منطقه مورد تحقیق می‌باشند. در بین مطالعات داخلی رضوانی و همکاران در سال ۱۳۹۵ در بررسی چالش‌ها و مباحث توسعه گردشگری کشاورزی در مناطق روستایی شاهرود، چالش‌ها و مسائل فراوری توسعه گردشگری کشاورزی را در شش گروه فاصله از مراکز عمده جمعیتی، سیاست‌های جامع ملی و منطقه‌ای، آگاهی و آموزش، بازاریابی محصولات، آداب‌ورسوم و قوانین موجود طبقه‌بندی می‌نماید. کاظمیه و همکاران در سال ۱۳۹۵ در اولویت‌بندی روستاهای دارای جاذبه گردشگری استان آذربایجان شرقی، روستاهای مورد مطالعه را از لحاظ اولویت توسعه در سه سطح قرار می‌دهند که این سطوح می‌توانند مبنایی برای برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری مدیران بخش گردشگری استان آذربایجان شرقی باشند. نعمت‌الهی و همکاران در سال ۱۳۹۵ در مطالعه‌ای در اولویت‌بندی روستاهای هدف گردشگری در استان مازندران نشان می‌دهند که از نظر گردشگران، معیار مربوط به زیرساخت‌ها بیشترین اولویت را دارد و جاذبه‌های فرهنگی و اجتماعی، تسهیلات و خدمات توریستی در جایگاه بعدی قرار دارند. پورطاهری و همکاران در سال ۱۳۹۴ در شناسایی شاخص‌های روستاهای هدف گردشگری از ۱۳ معیار و ۴۸ زیر معیار در جهت اولویت‌بندی بهره گرفته‌اند.

توجه به آمار و اطلاعات نشان می‌دهد که استان خوزستان علی‌رغم تنوع بی‌نظیری آب و هوایی و جغرافیایی و همچنین گستردگی این استان از لحاظ مناطق روستایی بی‌نظیر مانند مناطق کوهستانی دزفول تا منطقه تالاب شادگان و از مناطق بکر و سرسبز باغملک و ایذه تا مناطق برف‌گیر مسجدسلیمان نتوانسته است جایگاه مناسب خود را از این دیدگاه در سطح ملی و بین‌المللی پیدا کند و ناپایداری در این صنعت در استان خوزستان به یکی از مشکلات اساسی در این زمینه تبدیل شده است (طهماسبی و رضایی مقدم، ۱۳۸۷). موضوعی که اتفاقاً مورد توجه مسئولان این استان قرار گرفته است. در همین راستا از سال ۱۳۹۵ مناطق مختلف روستایی برای طرح آموزش گردشگری کشاورزی در این استان مورد توجه قرار گرفته است. با توجه به سیاست‌گذاری انجام‌شده در استان در جهت توسعه و رونق گردشگری کشاورزی، به‌عنوان یکی از ضروریات این امر در مطالعه حاضر به تحلیل و اولویت‌بندی عوامل تعیین‌کننده مقاصد

گردشگری کشاورزی در استان پرداخته شده است. اولویت‌بندی روستاهای گردشگری بر اساس این عوامل نیز از جمله اهداف دیگر این تحقیق هست. علی‌رغم انجام مطالعاتی در زمینه گردشگری کشاورزی، تحقیق باهدف اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر انتخاب گردشگری کشاورزی با رویکرد AHP فازی در کشور انجام نشده است. عدم امکان بیان بسیاری از تفاوت‌های منطقه‌ای در جذب گردشگران با منطق ریاضی کلاسیک، ضرورت استفاده از منطق فازی را در مقایسات زوجی مشخص می‌نماید.

مواد و روش‌ها

در راستای اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر مقاصد گردشگری کشاورزی و تعیین اولویت روستاهای استان با استفاده از مبانی نظری و مطالعات پیشین انجام شده ابتدا معیارهای مختلفی شناسایی شده و سپس با استفاده از پیشینه‌های داخلی و خارجی و نیز مصاحبه با کارشناسان گردشگری در نهایت ۶ معیار اصلی انتخاب شده است. برای هر یک از این معیارها، زیرمعیارهای مختلف نیز در نظر گرفته شده است.

جدول ۱: معیارها و زیر معیارهای ارزیابی روستاها از منظر هدف گردشگری کشاورزی

معیار	زیرمعیار
۱	اقتصادی هزینه سفر با توجه به راه‌های ارتباطی، امکان خرید محصولات ارزان‌تر مستعد بودن منطقه برای سرمایه‌گذاری گردشگری
۲	جاذبه‌های کشاورزی امکان بهره‌برداری از جاذبه‌های کشاورزی در طول سال، وجود تنوع محصولات کشاورزی، امکان خرید محصولات کشاورزی، امکان شرکت در فعالیت‌های کشاورزی و دام‌پروری
۳	تسهیلات و خدمات گردشگری وجود و فراوانی اقامتگاه‌های گردشگری، وجود مراکز خرید و تفریحی
۴	زیرساخت‌ها برخورداری از گاز، دسترسی راه شوسه خدمات بهداشتی و درمانی
۵	منابع انسانی وجود کشاورزان تحصیل کرده و آشنا به امر گردشگری تمایل کشاورزان به امر آموزش تمایل کشاورزان به ارائه خدمات تفریحی به گردشگران

مأخذ: یافته‌های تحقیق

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از تحلیل سلسله مراتبی فازی FAHP^۱ فازی و روش چانگ بهره گرفته شده است. در این روش ابتدا لازم است ماتریس مقایسات زوجی تشکیل شود. در این تحقیق با استفاده از نظرت ۲۱ کارشناس سازمان گردشگری و جهاد کشاورزی استان خوزستان، این ماتریس تشکیل شده است.

$$\begin{bmatrix} 1 & \widetilde{a}_{12} & \widetilde{a}_{1n} \\ \widetilde{a}_{21} & 1 & \widetilde{a}_{2n} \\ \widetilde{a}_{n1} & \widetilde{a}_{n2} & 1 \end{bmatrix} \quad (1)$$

مولفه‌های این ماتریس شامل اعداد فازی مثلثی خواهد بود. که پس از جمع‌بندی نظرات کارشناسان مولفه اول آن حداقل نظرسنجی‌ها، مولفه دوم، میانگین نظرسنجی‌ها و مولفه سوم، حداکثر نظرسنجی‌ها خواهد بود. در مرحله بعد لازم است تا S_i برای هر یک از معیارها به شکل زیر محاسبه گردد

$$S_i = \sum_{j=1}^m M_{gi}^j \times \left[\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m M_{gi}^j \right]^{-1} \quad (2)$$

در رابطه فوق i بیانگر شماره سطر و j بیانگر شماره ستون است. در این رابطه M_{gi}^j اعداد فازی مثلثی ماتریس‌های مقایسه زوجی هستند. مقادیر $\sum_{j=1}^m M_{gi}^j$ ، $\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m M_{gi}^j$ و $\left[\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m M_{gi}^j \right]^{-1}$ از روابط زیر محاسبه می‌گردند.

$$\sum_{j=1}^m M_{gi}^j = \left(\sum_{j=1}^m l_j, \sum_{j=1}^m m_j, \sum_{j=1}^m u_j \right) \quad (3)$$

$$\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m M_{gi}^j = \left(\sum_{i=1}^n l_i, \sum_{i=1}^n m_i, \sum_{i=1}^n u_i \right) \quad (4)$$

¹ Fuzzy Analytical Hierarchy Process

در روابط فوق u_i, m_i, l_i به ترتیب مولفه‌های اول تا سوم اعداد فازی هستند. در نهایت لازم است تا برای محاسبه وزن معیارها درجه بزرگی اعداد فازی مطابق الگوی زیر باهم مقایسه گردند.

$$V(M_2 \geq M_1) = hgt(M_1 \cap M_2) = \mu_{M_2}(d) = \begin{cases} 1 & \text{if } m_2 \geq m_1 \\ 0 & \text{if } m_2 \leq m_1 \\ \frac{l_1 - u_2}{(m_2 - u_2) - (m_1 - l_1)} & \text{otherwise} \end{cases} \quad (5)$$

در نهایت وزن معیارها و گزینه‌ها در ماتریس مقایسات زوجی از فرمول زیر قابل محاسبه است:

$$d^*(A_1) = \text{Min}V(S_1 > S_K) \quad K = 1, 2, \dots, n \quad k \neq i \quad (6)$$

بنابراین وزن نرمال نشده به صورت زیر خواهد بود (عطایی، ۱۳۸۹):

$$\hat{W} = (d(A_1), d(A_2), \dots, d(A_n))^T \quad (7)$$

نتایج

در روش چانگ در ابتدا لازم است تا رتبه‌بندی معیارها نسب به یکدیگر مشخص گردد. در جدول زیر جمع‌بندی پاسخ کارشناسان در ارتباط با مقایسات زوجی بین معیارها ارائه گردیده است.

جدول ۲: جمع‌بندی نظرات کارشناسان در ارتباط با مقایسات زوجی معیارها

معیار	اقتصادی	وجود جاذبه‌های کشاورزی	وجود تسهیلات و خدمات گردشگری	وجود زیرساخت‌های مناسب	وجود منابع انسانی مناسب	وجود جاذبه‌های اجتماعی، فرهنگی، تاریخی و طبیعی
اقتصادی	(۱،۱،۱)	(۰/۲، ۰/۱، ۰/۳۳)	(۰/۲، ۰/۱، ۰/۳۳)	(۵،۳،۱)	(۵،۳،۱)	(۵،۳،۱)
وجود جاذبه‌های کشاورزی	(۵،۳،۱)	(۱،۱،۱)	(۵،۳،۱)	(۵،۳،۱)	(۵،۳،۱)	(۵،۳،۱)
وجود تسهیلات و خدمات گردشگری	(۵،۳،۱)	(۰/۲، ۰/۱، ۰/۳۳)	(۱،۱،۱)	(۳،۱،۱)	(۷،۵،۳)	(۵،۳،۱)

وجود زیرساخت‌های مناسب	(۵.۳۰۱)	(۰/۲ ، ۰/۱.۳۳)	(۰/۱.۳۳)	(۱.۱،۱)	(۹.۷،۵)	(۵.۳،۱)
وجود منابع انسانی مناسب	(۰/۲ ، ۰/۱.۳۳)	، ۰/۰.۱۴/۲)	، ۰/۰.۲/۳۳)	، ۰/۰.۱۴/۲)	(۱.۱،۱)	(۵.۳،۱)
		(۰/۱)	(۰/۱۴)	(۰/۱)		
وجود جاذبه‌های اجتماعی، فرهنگی، تاریخی و طبیعی	(۰/۲ ، ۰/۱.۳۳)	(۰/۲ ، ۰/۱.۳۳)	(۰/۲ ، ۰/۱.۳۳)	، ۰/۰.۱۴/۲)	، ۰/۱.۳۳)	(۱.۱،۱)
				(۰/۱)	(۰/۲)	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

محاسبه نرخ ناسازگاری ۰/۰۵ در این تحقیق نشان دقت بالا در مقایسات زوجی می‌باشد. در مرحله بعد لازم است تا معیارها دوبه‌دو به منظور استخراج وزن آن‌ها مقایسه شوند لذا لازم است تا $\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m M_{gi}^j$ و $\left[\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m M_{gi}^j \right]^{-1}$ محاسبه گردند. بر اساس روش چانگ در جدول بعدی این اعداد محاسبه شده‌اند

جدول ۳. محاسبه S_i ها برای هر یک از سطرهای مقایسات زوجی

	$\sum_{j=1}^m M_{gi}^j$	$\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m M_{gi}^j$	$\left[\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m M_{gi}^j \right]^{-1}$		
اقتصادی	(۴/۴ ، ۱۰/۶ ، ۱۸)	۳۰/۶ ، ۶۲/۶ ، ۱۰۱/۰۳)	(۰۰۹ ، ۰۱۵ ، ۰۳۲)	S1	(۰/۰۴ ، ۰/۱۴ ، ۰/۳۲)
(					
وجود جاذبه‌های کشاورزی	(۶ ، ۱۶ ، ۲۶)	۳۰/۶ ، ۶۲/۶ ، ۱۰۱/۰۳)	(۰۰۹ ، ۰۱۵ ، ۰۳۲)	S2	(۰/۰۵ ، ۰/۲۱ ، ۰/۴۷)
(					
وجود تسهیلات و خدمات گردشگری	(۷/۲ ، ۱۳/۳۳ ، ۲۲)	۳۰/۶ ، ۶۲/۶ ، ۱۰۱/۰۳)	(۰۰۹ ، ۰۱۵ ، ۰۳۲)	S3	(۰/۰۷ ، ۰/۱۷ ، ۰/۳۹)
(					
وجود زیرساخت‌های مناسب	۸/۵ ، ۱۵/۳۳ ، ۲۲)	۳۰/۶ ، ۶۲/۶ ، ۱۰۱/۰۳)	(۰۰۹ ، ۰۱۵ ، ۰۳۲)	S4	(۰/۰۸ ، ۰/۲ ، ۰/۳۹)
(					
وجود منابع انسانی مناسب	(۲/۵ ، ۴/۸ ، ۷/۷)	۳۰/۶ ، ۶۲/۶ ، ۱۰۱/۰۳)	(۰۰۹ ، ۰۱۵ ، ۰۳۲)	S5	(۰/۰۲ ، ۰/۰۶۶ ، ۰/۱۴)
(					
وجود جاذبه‌های اجتماعی، فرهنگی، تاریخی و طبیعی	(۱/۹ ، ۲/۴ ، ۵/۳)	۳۰/۶ ، ۶۲/۶ ، ۱۰۱/۰۳)	(۰۰۹ ، ۰۱۵ ، ۰۳۲)	S6	(۰/۰۲ ، ۰/۰۳ ، ۰/۰۹)
(					

مأخذ: یافته‌های تحقیق

در نهایت درجه بزرگی هر از مقادیر S_i نسبت به هم محاسبه و بر این اساس وزن نهایی معیارها محاسبه شده است

جدول ۴: مقایسه S_i نسبت به هم

$V(S_1 \geq S_2)$	۰/۷۸	$V(S_1 \geq S_3)$	۰/۸۷	$V(S_1 \geq S_4)$	۰/۷۹	$V(S_1 \geq S_5)$	۱	$V(S_1 \geq S_6)$	۱
$V(S_2 \geq S_1)$	۱	$V(S_2 \geq S_3)$	۱	$V(S_2 \geq S_4)$	۱	$V(S_2 \geq S_5)$	۱	$V(S_2 \geq S_6)$	۱
$V(S_3 \geq S_1)$	۱	$V(S_3 \geq S_2)$	۰/۹۳	$V(S_3 \geq S_4)$	۰/۹۲	$V(S_3 \geq S_5)$	۱	$V(S_3 \geq S_6)$	۱
$V(S_4 \geq S_1)$	۱	$V(S_4 \geq S_2)$	۰/۹۴	$V(S_4 \geq S_3)$	۱	$V(S_4 \geq S_5)$	۱	$V(S_4 \geq S_6)$	۱
$V(S_5 \geq S_1)$	۰/۵۵	$V(S_5 \geq S_2)$	۰/۳۵	$V(S_5 \geq S_3)$	۰/۳۷	$V(S_5 \geq S_4)$	۰/۶۱	$V(S_5 \geq S_6)$	۱
$V(S_6 \geq S_1)$	۰/۳۲	$V(S_6 \geq S_2)$	۰/۱۷	$V(S_6 \geq S_3)$	۰/۰۶	$V(S_6 \geq S_4)$	۰/۶۹	$V(S_6 \geq S_5)$	۰/۶۹

مأخذ: یافته‌های تحقیق

بر اساس یافته‌های جدول فوق وزن‌های نرمال شده و نشده برای معیارها به صورت زیر قابل استخراج است:

جدول ۵: وزن‌های نرمال شده و نشده معیارها

معیار	وزن نرمال نشده	وزن نرمال شده
اقتصادی	۰/۷۹	۰/۱۹۲
وجود جاذبه‌های کشاورزی	۱	۰/۲۴۳
وجود تسهیلات و خدمات گردشگری	۰/۹۲	۰/۲۲۴
وجود زیرساخت‌های مناسب	۰/۹۷	۰/۲۳۶
وجود منابع انسانی مناسب	۰/۳۵	۰/۰۸۵
وجود جاذبه‌های اجتماعی، فرهنگی، تاریخی و طبیعی	۰/۰۷	۰/۰۱۷

مأخذ: یافته‌های تحقیق

از دیدگاه کارشناسان وجود جاذبه‌های کشاورزی مهم‌ترین عامل در انتخاب مقاصد گردشگری کشاورزی از محسوب می‌گردد. وجود زیرساخت‌های مناسب در مناطق و وجود تسهیلات و خدمات گردشگری در اولویت‌های بعدی قرار دارند. عامل چهارم مربوط به پارامتر اقتصادی است و در نهایت دو عامل وجود منابع انسانی مناسب و جاذبه‌های اجتماعی، فرهنگی، تاریخی و طبیعی در اولویت‌های بعدی قرار دارند. درگام بعدی به منظور مشخص‌تر شدن ابعاد بیشتری از هر یک از معیارها و تعیین اولویت مقاصد گردشگری کشاورزی در استان خوزستان به محاسبه وزن هر یک از زیرمعیارها با توجه معیار مربوط به خود پرداخته شده است. با توجه به گستردگی محاسبات در جدول بعدی فقط وزن‌های محاسبه شده زیرمعیارها ارائه گردیده است

جدول ۶: وزن‌های نرمال شده و نشده زیرمعیارهای اقتصادی

معیار	زیر معیار	وزن نرمال نشده	وزن نرمال شده
اقتصادی	هزینه سفر	۱	۰/۶۲۵
	امکان خرید محصولات ارزان‌تر	۰/۶	۰/۳۷۵
	مستعد بودن منطقه جهت سرمایه‌گذاری	۰	۰
جاذبه‌های کشاورزی	امکان بهره‌برداری از جاذبه‌های کشاورزی در طول سال	۰/۸۳	۰/۲۵۶
	وجود تنوع محصولات کشاورزی	۰/۶۹	۰/۲۱۳
	امکان خرید محصولات کشاورزی	۱	۰/۳۰۹
تسهیلات و خدمات گردشگری	امکان شرکت در فعالیتهای کشاورزی و دام‌پروری	۰/۷۱	۰/۲۱۹
	وجود و فراوانی اقامتگاه‌های گردشگری	۱	۰/۶۲۸
	وجود مراکز خرید و تفریحی	۰/۵۹	۰/۳۷۱
زیرساخت‌های مناطق روستایی	برخورداری از گاز	۰/۰۸	۰/۰۴۶
	دسترسی به راه شوسه	۱	۰/۵۷۸
	خدمات بهداشتی و درمانی	۰/۶۵	۰/۳۷۵
منابع انسانی	وجود کشاورزان تحصیل کرده و آشنا به امر گردشگری	۰/۴۳	۰/۱۹۱
	تمایل کشاورزان به امر آموزش	۰/۸۱	۰/۳۶۱
	تمایل کشاورزان به ارائه خدمات تفریحی به گردشگران	۱	۰/۴۴۶
جاذبه‌های اجتماعی، فرهنگی، تاریخی و طبیعی	داشتن صنایع دستی	۰/۱۷	۰/۰۵۴
	داشتن آداب و رسوم خاص	۰/۴۷	۰/۱۵
	داشتن امکان مذهبی	۰/۶۸	۰/۲۱۷
	داشتن امکان تاریخی	۰/۸۱	۰/۲۵۸
	داشتن جاذبه‌های طبیعی	۱	۰/۳۱۹

مأخذ: یافته‌های تحقیق

پس از محاسبه وزن هریک از زیرمعیارها نسبت به هر معیار به منظور اولویت‌بندی روستاهای مقصد گردشگری در استان خوزستان لازم است تا هریک از این مقاصد نسبت به زیر معیارها مقایسات زوجی انجام و وزن هر مقصد در این ارتباط مشخص گردد. بدین منظور با مطالعه و هم‌اندیشی با کارشناسان سازمان میراث فرهنگی یازده روستای مال آقا باغملک، تکاب بهبهان، پامنار دزفول، شیوند ایذه، رگبه شادگان، خمات شوش، کهباد ۲ ایذه، کارتا ایذه، لیوس دزفول و سراخیه و رگبه شادگان به عنوان روستاهای هدف گردشگری در استان خوزستان مورد توجه قرار گرفته‌اند. در ادامه لازم است تا به اولویت‌بندی این روستاها بر مبنای زیرمعیارهای معرفی شده پرداخته شود.

الف- مقایسات زوجی گزینه‌ها نسبت به زیر معیارهای اقتصادی

در ارتباط با معیار اقتصادی سه زیرمعیار هزینه سفر، امکان خرید ارزان تر محصولات و امکان سرمایه گذاری در تحقیق حاضر در نظر گرفته شده است. پس از مشخص کردن وزن هریک از گزینه ها (روستاهای منتخب استان) در ارتباط با هریک از این زیر معیارها اولویت بندی روستاهای استان را بر اساس معیارهای اقتصادی به شرح زیر ارائه داد.

جدول ۷: اولویت بندی روستاها بر اساس معیار اقتصادی

زیر معیار	وزن	پهنای	تکاب	رابط	رتبه	تسهیل	کارنا	کمیاد ۲	پهن	مال آقا	
هزینه سفر	۰/۶۲۵	۰/۱۳۲	۰/۱۱۵	۰/۰۱۵	۰/۱۲۲	۰/۰۵۷	۰/۰۸۸	۰/۱۶۷	۰	۰/۱۳۵	۰/۱۲۵
امکان خرید ارزان تر	۰/۳۷۵	۰/۰۸۸	۰/۱۳۸	۰/۱۱۹	۰/۱۳۴	۰/۰۴۵	۰/۱۲۳	۰/۱۱	۰/۰۶۵	۰/۰۷۶	۰/۰۹
امکان سرمایه گذاری	۰	۰/۱۰۹	۰/۰۲	۰/۰۶	۰/۱۱	۰/۰۹	۰/۰۸۱	۰/۱۴۱	۰/۱۲۱	۰/۱۵۴	۰/۱۱۴
وزن نهایی	۰/۱۱۵	۰/۱۴۵	۰/۰۵۴	۰/۱۲۶	۰/۰۵۲	۰/۱۰۱	۰/۱۴۶	۰/۰۲۴	۰/۰۱۱	۰/۱۱۲	۰/۱۱۱
رتبه	۴	۲	۸	۳	۹	۷	۱	۱۰	۱۱	۵	۶

مأخذ: یافته های تحقیق

بر اساس معیار اقتصادی سه روستای شیوند، تکاب و رباط در صدر روستاهای هدف گردشگری استان قرار دارند. بر مبنای وزن های حاصله برای هر یک از زیرمعیارهای جاذبه های کشاورزی می توان اولویت بندی روستاهای استان را بر اساس معیارهای جاذبه های کشاورزی به شرح زیر ارائه داد.

جدول ۸: اولویت‌بندی روستاها بر اساس معیار جاذبه‌های گردشگری

میل آقا	لیوس	کهداد ۲	کارتا	شیوند	سراچه	رگبه	رابط	خماط	تکاب	پامبار	وزن	زیر معیار
۰/۱۴۵	۰/۱۶۸	۰	۰	۰/۱۳۴	۰/۱	۰/۰۹	۰/۰۵۳	۰/۱۲	۰/۱۱	۰/۰۸	۰/۲۵۶	امکان بهره‌داری در ماه تابستان
۰/۱۷۳	۰/۱۱۶	۰	۰/۰۲۲	۰/۱۲۱	۰/۰۹۱	۰/۰۶۷	۰/۱۵۴	۰/۰۸۱	۰/۱۱۹	۰/۰۵۶	۰/۲۱۳	وجود تنوع محصولات
۰/۱۱۲	۰/۱۲۹	۰	۰/۰۱۸	۰/۱۳۲	۰/۰۹۱	۰/۰۷۸	۰/۱۶۴	۰/۰۹۹	۰/۰۹۳	۰/۰۸۴	۰/۳۰۹	امکان خرید محصولات
۰/۱۸۹	۰/۱۵۸	۰/۰۱۹	۰	۰/۱۴۸	۰/۰۳۸	۰/۰۴۱	۰/۱۲۸	۰/۰۲۳	۰/۱۹	۰/۰۶۶	۰/۲۱۹	امکان شرکت در فعالیتهای
۰/۱۵۰	۰/۱۴۲	۰/۰۰۴	۰/۰۱۰	۰/۱۳۳	۰/۰۸۱	۰/۰۷۰۳	۰/۱۲۵	۰/۰۸۴	۰/۱۲۴	۰/۰۷۲	وزن نهایی	
۱	۲	۱۱	۱۰	۳	۷	۹	۴	۶	۵	۸	رتبه	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

بر اساس معیارهای جاذبه گردشگری سه روستای مال آقا، لیوس و شیوند در راس روستاهای هدف گردشگری استان قرار دارند. در نقطه مقابل روستاهای کهداد ۲، کارتا و رگبه از اقبال کمتری در جذب توریست برخوردار می‌باشند.

جدول ۹: اولویت‌بندی روستاها بر اساس معیار وجود تسهیلات گردشگری

معیار زیر	وزن	پامنا	تکاب	خماط	رباط	رگبه	سراجیه	شیوند	کارنا	کهباد ۲	لپوس	مال آقا
قائمگاه‌های فراوانی وجود و	۰/۶۲۸	۰/۱۲	۰/۲۱۹	۰/۰۹	۰/۰۵۵	۰	۰/۱۱	۰/۰۹	۰/۰۹	۰/۰۷	۰/۰۷	۰/۰۸۶
خرید و وجود مراکز	۰/۳۷۱	۰/۱۰۵	۰/۱۱۹	۰/۱۱۲	۰/۱۵۴	۰/۰۶۷	۰	۰/۱۶۴	۰/۰۲۲	۰	۰/۱۵۴	۰/۱۰۳
وزن نهایی	۰/۱۱۴	۰/۱۸۱	۰/۰۹۸	۰/۰۹۲	۰/۰۲۵	۰/۰۷	۰/۱۱۷	۰/۰۶۴	۰/۰۴۳	۰/۱۰۲	۰/۰۹۳	
رتبه	۳	۱	۵	۷	۱۱	۸	۲	۹	۱۰	۴	۶	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

بر اساس یافته‌های فوق می‌توان ملاحظه کرد که روستاهای تکاب، شیوند و پامنا از پتانسیل مناسب‌تری در جذب گردشگران کشاورزی از دیدگاه وجود تسهیلات گردشگری قرار دارند.

جدول ۱۰: اولویت‌بندی روستاها بر مبنای معیار زیرساخت

معیار زیر	وزن	پامنا	تکاب	خماط	رباط	رگبه	سراجیه	شیوند	کارنا	کهباد ۲	لپوس	مال آقا
دسترسی به گاز	۰/۰۴۶	۰/۱۹۹	۰/۰۸	۰	۰/۱۵۵	۰	۰	۰/۱۹	۰	۰	۰/۲۷	۰/۱۰۶
راه شوشه	۰/۵۷۸	۰/۱۱۱	۰/۱۵۵	۰/۰۷۲	۰/۱۰۴	۰/۱۳۷	۰	۰/۱۶۴	۰	۰	۰/۱۲۴	۰/۱۳۳
بهداشتی و خدمات	۰/۳۷۵	۰/۱۱۴	۰/۱۶۱	۰	۰/۰۳۸	۰/۱۱۹	۰/۰۵۱	۰/۱۴۳	۰	۰	۰/۱۸۸	۰/۱۸۶
وزن نهایی	۰/۱۱۶	۰/۱۵۵	۰/۰۴۱	۰/۰۸۱	۰/۱۲۴	۰/۰۱۹	۰/۱۵۷	۰/۱۵۷	۰	۰	۰/۱۵۴	۰/۱۵۱

رتبه	۶	۲	۸	۷	۵	۹	۱	۱۰	۱۱	۳	۴
------	---	---	---	---	---	---	---	----	----	---	---

مأخذ: یافته‌های تحقیق

روستاهای شیوند، تکاب، لیوس و مال آقا از دیدگاه زیرساخت توانسته‌اند در اولویت گردشگری کشاورزی در سطح استان باشند.

جدول ۱۱: اولویت‌بندی روستاهای استان خوزستان بر اساس معیار منابع انسانی

رتبه	وزن	پیمانار	تکاب	مال آقا	رابط	رنگ	تجهیزات	کارفا	کهنباد ۲	لیوس	مال آقا	زیر معیار
کشاورزان وجود	۰/۱۹۱	۰/۱۲۳	۰/۱۱۸	۰/۰۱	۰/۱۵۵	۰/۰۳۲	۰/۰۶۵	۰/۱۲۱	۰/۰۴۵	۰/۰۳۴	۰/۱۳۶	۰/۱۶۱
کشاورزان به تمایل	۰/۳۶۱	۰/۰۹۸	۰/۱۲۵	۰/۰۶۴	۰/۱۰۴	۰/۰۶۷	۰/۰۹۱	۰/۱۳۴	۰/۰۶۹	۰/۰۷۱	۰/۰۷۳	۰/۱۰۴
کشاورزان به تمایل	۰/۴۴۶	۰/۰۶۴	۰/۰۹۱	۰/۰۴۵	۰/۱۱۸	۰/۰۶۵	۰/۰۵۱	۰/۱۱۳	۰/۱۱۷	۰/۰۶۲۱	۰/۱۶۵	۰/۱۰۹
وزن نهایی	۰/۰۸۷	۰/۱۰۸	۰/۰۴۵	۰/۱۱۹	۰/۰۵۸	۰/۰۶۸	۰/۱۲۲	۰/۰۸۶	۰/۰۵۹	۰/۱۱۶	۰/۱۲۵	۰/۱۱۶
رتبه	۶	۵	۱۱	۳	۱۰	۸	۲	۷	۹	۴	۱	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

بر مبنای منابع انسانی روستاهای مال آقا، شیوند و رباط دارای بیشترین اولویت در جذب گردشگری کشاورزی می‌باشند

جدول ۱۲: اولویت‌بندی روستاها بر مبنای معیار اجتماعی، فرهنگی، تاریخی و طبیعی

زیر معیار	وزن	پامبار	تکاب	خماط	رباط	رگبه	سراجیه	شپوند	کارنا	کهباد ۲	لیوس	مال آقا
صنایع دستی	۰/۰۵۴	۰/۱۶۸	۰/۰۹۸	۰/۱۶۵	۰/۲۶۹	۰	۰	۰/۰۸۷	۰	۰	۰/۱۰۶	۰/۱۰۷
آداب و رسوم	۰/۱۵	۰/۱۱۸	۰/۰۱۴	۰	۰/۱۶۷	۰/۰۹۸	۰/۱۹۸	۰/۰۲۲	۰/۱۳۳	۰	۰/۲۰۵	۰/۰۴۵
مذهبی	۰/۲۱۷	۰/۳۵۵	۰/۱۳۴	۰	۰/۱۲۸	۰	۰	۰/۰۳۴	۰/۱۸۴	۰	۰/۱۶۵	۰
تاریخی	۰/۲۵۸	۰/۲۴۶	۰/۱۹۸	۰/۱۷۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰/۱۶۵	۰/۲۱۵	۰
جاذبه‌های طبیعی	۰/۳۱۹	۰/۰۱۹	۰/۱۱	۰/۰۹۸	۰/۰۶۵	۰/۱۳۲	۰/۱۱۲	۰/۱۹۶	۰/۱۴۳	۰	۰	۰/۱۲۵
وزن نهایی	۰/۱۷۴	۰/۱۲۳	۰/۰۸۷	۰/۰۸۸	۰/۰۵۷	۰/۰۶۷	۰/۰۷۷	۰/۰۶۸	۰/۰۴۳	۰/۱۲۷	۰/۰۵۲	
رتبه	۱	۳	۵	۴	۹	۸	۶	۷	۱۱	۲	۱۰	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

بر مبنای معیار معرفی شده برای پارامترهای اجتماعی، فرهنگی، تاریخی و طبیعی سه روستای پامبار، لیوس و تکاب دارای بیشترین اولویت در جذب توریسم کشاورزی از دیدگاه کارشناسان می‌باشند. ملاحظه می‌گردد که انتخاب معیارهای مختلف، نتایج متفاوتی را در اولویت‌بندی روستاهای هدف گردشگری کشاورزی ارائه می‌دهد. در نهایت در یک جمع‌بندی کلی بر اساس تمامی معیارها و زیرمعیارها اولویت‌بندی روستاها در جذب توریسم کشاورزی در استان خوزستان به صورت جدول زیر قابل ارائه خواهد بود.

جدول ۱۲: اولویت‌بندی روستاهای استان خوزستان از دیدگاه گردشگری کشاورزی

معیار	زیرمعیار	نمره	وزن	ضریب	رابط	رنگ	تجهیزات	کارتا	کمیاد ۲	سختی	مال آقا
	هزینه سفر	۰/۶۲۵	۰/۱۳۲	۰/۱۵	۰/۰۱۵	۰/۱۲۲	۰/۰۵۷	۰/۰۸۸	۰/۱۶۷	۰	۰/۰۱
اقتصادی ۰/۱۹۲	خرید ارزان تر محصولات	۰/۳۷۵	۰/۰۸۸	۰/۱۳۸	۰/۱۱۹	۰/۱۳۴	۰/۰۴۵	۰/۱۲۳	۰/۱۱	۰/۰۶۵	۰/۰۱۲
	امکان سرمایه‌گذاری	۰	۰/۱۰۹	۰/۰۲	۰/۰۶	۰/۱۱	۰/۰۹	۰/۰۸۱	۰/۱۴۱	۰/۱۲۱	۰
	امکان بهره به ردای در طول سال	۰/۲۵۶	۰/۰۸	۰/۱۱	۰/۱۲	۰/۰۵۳	۰/۰۹	۰/۱	۰/۱۳۴	۰	۰
	وجود تنوع محصولات کشاورزی	۰/۲۱۳	۰/۰۵۶	۰/۱۱۹	۰/۰۸۱	۰/۱۵۴	۰/۰۶۷	۰/۰۹۱	۰/۱۲۱	۰/۰۲۲	۰
جاذبه‌های کشاورزی ۰/۳۴۳	امکان خرید محصولات	۰/۳۰۹	۰/۰۸۴	۰/۰۹۳	۰/۰۹۹	۰/۱۶۴	۰/۰۷۸	۰/۰۹۱	۰/۱۳۲	۰/۰۱۸	۰
	شرکت در فعالیتهای کشاورزی و دام‌پروری	۰/۲۱۹	۰/۰۶۶	۰/۱۹	۰/۰۲۳	۰/۱۲۸	۰/۰۴۱	۰/۰۳۸	۰/۱۴۸	۰	۰/۰۱۹
سهیلات گردشگری ۰/۲۲۴	وجود و فراوانی اقامتگاه‌های گردشگری	۰/۶۲۸	۰/۱۲	۰/۲۱۹	۰/۰۹	۰/۰۵۵	۰	۰/۱۱	۰/۰۹	۰/۰۹	۰/۰۷
	وجود مراکز خرید و تفریحی	۰/۳۷۱	۰/۱۰۵	۰/۱۱۹	۰/۱۱۲	۰/۱۵۴	۰/۰۶۷	۰	۰/۱۶۴	۰/۰۲۲	۰
زیرساخت ۰/۳۳۶	دسترسی به گاز	۰/۰۴۶	۰/۱۹۹	۰/۰۸	۰	۰/۱۵۵	۰	۰	۰/۱۹	۰	۰/۲۷
	راه شوشه	۰/۵۷۸	۰/۱۱۱	۰/۱۵۵	۰/۰۷۲	۰/۱۰۴	۰/۱۳۷	۰	۰/۱۶۴	۰	۰/۱۲۴

۰/۱۸۸	۰	۰	۰/۱۴۳	۰/۰۵۱	۰/۱۱۹	۰/۰۳۸	۰	۰/۱۶۱	۰/۱۱۴	۰/۳۷۵	خدمات بهداشتی و درمانی	منابع انسانی ۰/۰۸۵
۰/۱۶۱	۰/۰۳۴	۰/۰۴۵	۰/۱۲۱	۰/۰۶۵	۰/۰۳۲	۰/۱۵۵	۰/۰۱	۰/۱۱۸	۰/۱۲۳	۰/۱۹۱	وجود کشاورزان تحصیل کرده و آشنا به امر گردشگری	
۰/۱۰۴	۰/۰۷۱	۰/۰۶۹	۰/۱۳۴	۰/۰۹۱	۰/۰۶۷	۰/۱۰۴	۰/۰۶۴	۰/۱۲۵	۰/۰۹۸	۰/۳۶۱	تمایل کشاورزان به امر آموزش	
۰/۱۰۹	۰/۰۶۲۱	۰/۱۱۷	۰/۱۱۳	۰/۰۵۱	۰/۰۶۵	۰/۱۱۸	۰/۰۴۵	۰/۰۹۱	۰/۰۶۴	۰/۴۴۶	تمایل کشاورزان به ارائه خدمات تفریحی به گردشگران	
۰/۱۰۶	۰	۰	۰/۰۸۷	۰	۰	۰/۲۶۹	۰/۱۶۵	۰/۰۹۸	۰/۱۶۸	۰/۰۵۴	داشتن صنایع دستی	اجتماعی، فرهنگی، تاریخی و طبیعی ۰/۰۱۷
۰/۲۰۵	۰	۰/۱۳۳	۰/۰۲۲	۰/۱۹۸	۰/۰۹۸	۰/۱۶۷	۰	۰/۰۱۴	۰/۱۱۸	۰/۱۵	داشتن آداب و رسوم خاص	
۰/۱۶۵	۰	۰/۱۸۴	۰/۰۳۴	۰	۰	۰/۱۲۸	۰	۰/۱۳۴	۰/۳۵۵	۰/۲۱۷	داشتن امکان مذهبی	
۰/۲۱۵	۰/۱۶۵	۰	۰	۰	۰	۰/۱۷۶	۰/۱۹۸	۰/۲۴۶	۰/۲۵۸	۰/۲۵۸	داشتن امکان تاریخی	
۰	۰	۰/۱۴۳	۰/۱۹۶	۰/۱۱۲	۰/۱۳۲	۰/۰۶۵	۰/۰۹۸	۰/۱۱	۰/۰۱۹	۰/۳۱۹	داشتن جاذبه‌های طبیعی	
۰/۱۲۸	۰/۱۲۹	۰/۰۳	۰/۰۴	۰/۱۳۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۹	۰/۱۰۷	۰/۰۶۸	۰/۱۴۷	۰/۱۰۴	وزن نهایی	
۴	۳	۱۱	۱۰	۲	۹	۷	۵	۸	۱	۶	رتبه	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

بر این اساس مشاهده می‌گردد که روستاهای تکاب، شیوند، لیوس، مال آقا و رباط از دیدگاه کارشناسان میراث فرهنگی و جهاد کشاورزی استان از پتانسیل بالاتری در جذب توریست کشاورزی برخوردار می‌باشند.

نتیجه گیری و پیشنهادها

بسط و توسعه گردشگری کشاورزی و تلاش در جهت رونق آن از جمله راهکارهای دولت در سال‌های اخیر در جهت مقابله با مسائل بخش روستایی و توسعه آن می‌باشد. گردشگری کشاورزی به عنوانی بخشی از گردشگری روستایی در سال‌های اخیر توانسته است توجه بسیاری از اندیشمندان را به خود جلب نماید و به عنوان راهکاری در جهت کاهش فقر روستایی و توازن بخشی به درآمد کشاورزان در نظر گرفته شود. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که وجود جاذبه‌های کشاورزی مهم‌ترین عامل در جذب گردشگران بخش کشاورزی است. از این رو با توجه به اهتمام مسئولان استانی در توسعه گردشگری کشاورزی، فراهم نمودن شرایطی در جهت امکان بهره‌برداری از جاذبه‌ها در طول سال، امکان سازی در جهت خرید محصولات، و فراهم نمودن شرایط شرکت گردشگران در فعالیت‌های کشاورزی و دام‌پروری در روستاهای هدف، از جمله راهکارهای توسعه این صنعت در بخش کشاورزی استان خواهد بود. زیرساخت‌های مناسب در بخش گردشگری شامل وجود و فراوانی مکان‌های اقامتی و مراکز خرید و تفریحی و همچنین زیرساخت‌هایی مانند دسترسی به راه شوسه، خدمات بهداشتی و درمانی و گاز لوله‌کشی شده در اولویت بعدی انتخاب مقاصد گردشگری موثر می‌باشند. در مطالعاتی مانند نعمت الهی و همکاران (۱۳۹۵)، خادم الحسینی (۱۳۹۴)، یعقوبی (۱۳۹۲)، کرمی دهکردی و کلانتری (۱۳۹۱)، توکلی نیا (۱۳۹۰)، کوشیچ (۲۰۱۵) بر اهمیت این معیارها در انتخاب مقاصد گردشگری تاکید شده است. گسترش هتل‌ها و اقامتگاه‌های روستایی، توسعه مراکز تفریحی (قایقرانی، ماهیگیری) به‌ویژه با تاکید بر وجود منابع آبی قابل توجه در برخی از روستاهای استان از جمله پیشنهادات این مطالعه در جهت توسعه گردشگری کشاورزی است. همچنین تسریع در فرایند گازکشی روستاها و تکمیل پروژه‌های نیمه‌تمام در احداث راه‌های شوسه روستایی و همچنین احداث مراکز بهداشتی در تمامی روستاهای نامبرده از جمله عوامل مهم در جلب توجه گردشگران کشاورزی خواهد بود. معیار اقتصادی شامل هزینه سفر، امکان خرید محصولات ارزان تر و امکان سرمایه‌گذاری از جمله معیارهای مهم در انتخاب مقاصد گردشگری کشاورزی هستند که در مطالعاتی مانند امینی و همکاران (۱۳۹۴)، بارکاسکاس و همکاران (۲۰۱۵)، اسنشیکا (۲۰۱۴) مورد توجه قرار گرفته‌اند. فراهم آوردن شرایط در جهت تسهیل مسافرت و کاهش هزینه‌های آن و زمینه‌سازی در جهت ورود بخش خصوصی در ارتباط با سرمایه‌گذاری در جهت توریسم کشاورزی می‌تواند در توسعه گردشگری کشاورزی مفید واقع شود. نتایج نشان می‌دهد انتخاب معیارهای مختلف می‌توان موجب تغییر اولویت‌بندی روستاها گردد. این امر نشان می‌دهد که روستاهای استان از قابلیت‌های متفاوتی برای جذب توریسم کشاورزی برخوردار می‌باشند. از این رو پیشنهاد می‌گردد سازمان‌های مرتبط به‌ویژه سازمان میراث فرهنگی در یک پایش استانی استعداد و توانایی‌های هر روستا را در جهت تقویت توریسم کشاورزی شناسایی نماید. همچنین چنین پایشی در شناسایی موانع و محدودیت‌ها و برطرف نمودن آن‌ها مفید خواهد بود. با مشخص شدن اولویت‌بندی روستاها

مشخص گردید که روستاهای تکاب، شیوند و لیوس در راس اهداف توریسم کشاورزی قرار دارند. بررسی بیشتر ویژگی‌های این روستاها می‌تواند به عنوان راهنمایی در جهت گسترش توسعه روستایی در سایر مناطق مورد توجه قرار گیرد. همچنین روستاهای کهباد۲، کارتا و سراخیه از اولویت کمتری برخوردار می‌باشند. این امر نشان می‌دهد که این روستاها علی‌رغم داشتن پتانسیل برای جذب توریسم کشاورزی، از مسائل و مشکلاتی برخوردار می‌باشند که توجه به آنها و تلاش در جهت برطرف کردن آنها می‌تواند موجب ارتقاء جایگاه آنها در ارتباط با توریسم کشاورزی شود.

منابع

۱. امینی، عباس، بختی، سمیرا، بابا جمالی. ۱۳۹۴. ارزیابی نگرش جامعه میزبان به توسعه گردشگری در مناطق روستایی. فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات مدیریت گردشگری، سال دهم، شماره ۳۰: ۱۰۶-۷۷.
۲. پور طاهری، م.، فتاحی، ا.، نعمتی، ر.، آدینه وند، ا. ۱۳۹۴. تبیین مزیت‌های استفاده از مدل ترکیبی تصمیم‌گیری WASPAS در مکان‌یابی روستاهای هدف گردشگری (مطالعه موردی روستاهای گردشگری استان لرستان). برنامه‌ریزی و آمایش فضا، دوره بیستم، شماره ۲: ۱۱۴-۳۰۱.
۳. توکلی نیا، ج.، محمدیان مصمم، ح.، عزمی، آ. ۱۳۹۰. تعارض نارسایی تسهیلات و تجهیزات با گردشگری پایدار روستایی. دومین همایش ملی توسعه پایدار روستایی، دانشگاه بوعلی همدان.
۴. خادم الحسینی، ا.، قریب ممبئی، ت.، قائدرحمتی، ص. ۱۳۹۴. سطح‌بندی مناطق نمونه گردشگری استان خوزستان. جغرافیا (فصلنامه علمی - پژوهشی و بین‌المللی انجمن جغرافیای ایران). دوره جدید، سال سیزدهم، شماره ۴۷: ۲۵۲-۲۳۱.
۵. رضوانی، محمدرضا، نجارزاده، محمد.، ترابی، ذبیح الله. ۱۳۹۵. فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری، سال یازدهم، شماره ۳۶، ۸۴-۶۱.
۶. سجادی، اشرف.، احمدی، فاطمه. ۱۳۹۲. ارزیابی اثرات گردشگری روستایی شهرستان فومن از دیدگاه جامعه روستایی، فصلنامه علمی - پژوهشی مدیریت گردشگری سال هشتم، شماره ۲۳: ۱۷۵-۱۵۵.
۷. عطایی، محمد. ۱۳۸۹. تصمیم‌گیری چندمعیاره فازی، انتشارات دانشگاه صنعتی شاهرود.

۸. کاظمیه، ف.، صدیقی، ح.، چیدری، م. ۱۳۹۵. اولویت‌بندی روستاهای دارای جاذبه گردشگری در استان آذربایجان شرقی با استفاده از تحلیل سلسله مراتبی. فصلنامه راهبردهای توسعه روستایی، جلد ۳، شماره ۱: ۲۳-۳۸.
۹. کرمی دهکردی، م.، میرک زاده، آ.، قیساوند قیاسی، ف. ۱۳۹۱. تحلیل عوامل موثر بر توسعه توریسم روستایی در استان چهارمحال و بختیاری. جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، شماره ۲۳ (۱): ۹۹-۱۱۲.
۱۰. کریمی، سعید. ۱۳۹۴. کارآفرینی گردشگری کشاورزی، راهبردی نوین برای توسعه روستایی، نشریه کارآفرینی در کشاورزی، جلد ۱ شماره ۴: ۶۹-۹۰.
۱۱. لطیفی، س.، نادری مهدبی، ک.، زلیخایی سیار، ل. ۱۳۹۲. موانع موثر بر توسعه فعالیت‌های گردشگری در نواحی روستایی همدان با تاکید بر روستاهای هدف گردشگری. فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال سوم شماره ۹: ۷۷-۸۷.
۱۲. نعمت الهی، ز.، مجاوریان، م.، حسین زاده، م. ۱۳۹۵. اولویت‌بندی روستاهای هدف گردشگری در استان مازندران. نشریه اقتصاد و توسعه کشاورزی، جلد ۳۰، شماره ۳: ۲۱۸-۲۲۶.
۱۳. یعقوبی، ج. ۱۳۹۲. تحلیل عامی موانع توسعه گردشگری روستایی در بخش سلطانیه استان زنجان. فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، سال ۲۸، شماره ۴: ۱۳۸-۱۹۴.
14. Barbieri, C. 2013. Assessing the sustainability of agritourism in the US: A comparison between agritourism and other farm entrepreneurial ventures. *Journal of Sustainable Tourism*, 21(2): 252-270.
15. Barkauskas V., Barkauskiene K., and Jasinskas E. 2015. Analysis of macro environmental factors influencing the development of rural tourism: Lithuanian case. *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 213:167 – 172.
16. Hamilpurka, S. 2012. Agri-Tourism in Karnataka – Issues, Constraints and Possibilities. In: *International Journal of Research in Commerce, Economics & Management*, 2(7): 106-111.
17. Hamzah, A., Yassin S.M., Samah, B.A, D’Silva1, J.L., Tiraiyaei, N., Shaffril, H.M. and Uli, J. 2012. Socioeconomic impact potential of agrotourism activities on Desa Wawasan Nelayan community living in Peninsular Malaysia. In: *African Journal of Agricultural Research*, 7(32): 4581-4588.
18. Košić K., Demirović D., Pejanović R., Lazić L., and Stamenković I. 2015. Key principles of rural tourism households development strategy – case study of Vojvodina. *Economics of Agriculture*: 975-988.
19. Kumari, S., Behera, M. D. and Tewari, H. R. 2010. Identification of potential ecotourism sites in West District, Sikkim using geospatial tools. *Journal of Tropical Ecology*, 51 (1): 75- 85.
20. O'Neill, A.C. (2002). What Globalization Means for Ecotourism: Managing Globalization Impact on Ecotourism in Developing Countries.

21. Snieška V., Barkauskiene K., and Barkauskas V. 2014. The impact of economic factors on the development of rural tourism: Lithuanian case. *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 156: 280 – 285.
22. Su, B. 2011. Rural Tourism in China. *Tourism Management*, 32(6):1438–41.
23. Tew, Ch, Barbieri,C., "The Perceived Benefits of Agritourism: The Provider's Perspective." *Tourism Management* 33, no. 1 (2012): 215-24.

Prioritizing factors affecting the selection of agricultural tourism destinations

Fuzzy Hierarchy Analysis

Abstract

Development of agricultural tourism and efforts to boost it have been among the government's solutions in recent years to confront with the issues of the rural sector and its development. In this study, priority has been given to the factors affecting the selection of agricultural tourism destinations in Khuzestan province. In this research, which was carried out in 2016, a fuzzy hierarchy analysis was used. The statistical population of this research is 21 experts of the Cultural Heritage and Ministry of Agriculture Jihad. The results of this study indicate that the presence of agricultural attractions and the existence of appropriate infrastructure in the tourism sector are the most important factors in attracting tourists to the agricultural sector. Also, Takab, Shiwand and Lewis villages have the most potential in attracting agricultural tourism. Providing conditions for the possibility of exploiting attractions during the year, providing tourists with the conditions of the agricultural and livestock activities, the expansion of hotels and rural residences, the development of recreation centers in the target villages are the development strategies of this industry in province agricultural sector.

Classification JEL :L83 ,Q16 ,R58

Keyword: Tourism, Village, Khuzestan Province